

Arbeidsmedisin – større og bedre

Håkon Lasse Leira

Arbeidsmedisin

2. utg. 202 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2011. Pris NOK 365
ISBN 978-82-05-41219-4

Førsteutgaven av denne boken kom i 2005, da med tittelen *Arbeidsmedisin for allmennleger* (1). I den nye utgaven er allmennlegene sløffet i tittelen, kanskje fordi boken primært er en lærebok for medisinstudenter. Dette gjenspeiles i første kapittel der læringsmålene for undervisningen i arbeidsmedisin ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet blir gjengitt.

Denne innføringen i faget arbeidsmedisin er oversiktlig og hensiktsmessig. I innledningskapitlene tar forfatteren for seg arbeidslivets betydning for helsen og utfordringer man står overfor i dagens arbeidsliv. I de følgende kapitlene går han gjennom de viktigste arbeidsbetingede sykdommene med henblikk både på klinisk arbeid og forebygging. Flere av disse kapitlene er utvidet fra forrige utgave, noe som styrker fremstillingen.

I den siste delen tar forfatteren opp regelverk og forebyggende arbeid, i tillegg til oppgavene til bedriftshelsetjenesten generelt og legen spesielt. Her kan jeg spesielt fremheve et godt kapittel om forebygging av kjemisk helseserisiko. Forfatteren har lagt vekt på å ha en praktisk tilnærming til faget og gir nyttige henvisninger til nettsider og andre ressurser der man kan finne veiledninger, skjemaer og mer stoff om de ulike temaene som omtales. Dette gjør at boken vil ha god holdbarhet selv om regelverk og rutiner blir endret.

Leira avslutter med en liste over arbeidsmedisinens 12-på-topp-yrker, dvs. yrker der arbeidsrelaterte sykdommer er vanlige. Listen er utvidet med to fra forrige utgaves 10-på-topp: Hotell- og restaurantarbeidere samt kokker og kjøkkenassistenter er tatt med fordi de bl.a. har ubekvem arbeidstid, utsettes for uheldige psykososiale belastninger og tilhører yrker med høy dødelighet. Listen er en kortfattet påminnelse om at det fremdeles finnes mange helseutfordringer i dagens norske arbeidsliv.

Håkon Lasse Leira (f. 1942) har lang fartstid og stort engasjement innen arbeidsmedisin. Engasjementet preger også fremstillingen, noe som til tider resulterer i et litt muntlig språk. Man hører nesten foreleserens stemme fra auditoriet. Faget arbeidsmedisin trenger denne engasjerte stemmen som kan vekke unge legers interesse for arbeidslivets betydning for helse på godt og vondt.

I sin nye og utvidede form er boken også godt egnet som en innføring i arbeidsmedisin for allmennleger og andre fagfolk som jobber i primærhelsetjenesten.

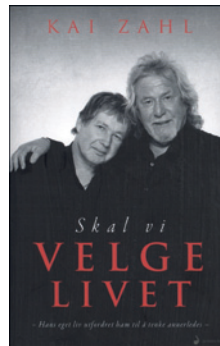
Elin Olaug Rosvold

Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Rosvold EO. Arbeidsmedisin – kort og greit. Anmeldelse av Leira HL. *Arbeidsmedisin for allmennleger*. Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 1633.

Om funksjonshemning og kromosomer – til ettertanke

Kai Zahl

Skal vi velge livet?

Hans eget liv utfordret ham til å tenke annerledes. 233 s, ill. Oslo: Juritzen forlag, 2011. Pris NOK 349
ISBN 978-82-8205-156-9

Kai Zahls livsverk er imponerende. De fleste kjenner ham som drivkraften bak Dissimilis, teatergruppen bestående av psykisk funksjonshemmede som har gjort stormende suksess på mange scener både i Norge og i utlandet.

I denne boken forteller Zahl åpent om seg selv. Bak et ytre sett suksessrikt liv skjuler det seg mange vanskeligheter, kamper, skuffelser og nederlag. Hele livet har han strevet med å finne balansen i eget liv. Zahl skriver om sine kortvarige gleder og suksesser som så fort ble erstattet av de «dype, sorte dalene». På en enkel måte skildrer han sin egen funksjonshemmede sønn Børge og deres rørende forhold. Vi får vite i detalj om en fars skuffelse og fortvilelse over å oppdage at sønnen har en funksjonshemning. Og så er det følelsen av å være forlatt: Da Børge var syv år, vinket han til nabobarna som gikk til sin første skoledag. «De så aldri i hans retning».

Dette er også en skildring av hvordan kronisk sykdom påvirker en hel familie. Kai oppdager at han har en feil på sitt eget kromosom 22. Dette har han ført videre til Børge, hvor kromosom 22 har en ringstruktur som har gjort ham sterkt psykisk funksjonshemmet. Først og fremst handler derfor boken om forfatterens skyldfølelse over å ha overført en kromosomfeil til sønnen, og kanskje videre til datterens barn. Temaet kretser i ring rundt kromosom 22. Det er det siste han tenker på før han sovner, og det første han tenker på når han slår øynene opp om morgenen. Spørsmålet om prenatal diagnostikk blir eksistensielt for ham. Først dreier det seg kanskje om tanken han ikke tør tenke: «ville jeg helst ha unngått at mitt funksjonshemmede barn var født». Skyldfølelsen over å tenke tanken dirrer mot leseren. «Når skal det være rett å velge bort et liv? Når er det rett å beholde et foster med avvik?»

Forfatteren går rett inn i vår moderne bioteknologidebatt. Han demonstrerer de uløselige dilemmaene moderne medisin kan føre oss inn i, der man ikke kan reservere seg mot ikke å få vite.

Langsomt, mot slutten, eksploderer det hele. Nei ... jo, han er tilhenger av seleksjon, av sortering av fostre, at foreldre må kunne bruke bioteknologi for å velge bort barn med alvorlige sykdommer.

Det måtte skape debatt når han, Kai Zahl, mannen som mer enn noen andre har lært oss å respektere funksjonshemmede og gitt dem et ansikt, mener at de skal kunne selekteres vekk. Sånt blir det reaksjoner av.

Og hva mener denne anmelderen som så mange ganger har gått ut offentlig mot sorteringssamfunnet? Jeg er ikke enig med ham og tror kanskje Zahl ikke har sett alle konsekvenser av sitt standpunkt. Men jeg bøyer mitt hode ydmykt i møtet med et ærlig og kjempe menneske. Jeg ser at av og til kan livet være så vanskelig at selv de mest høyverdige prinsippene kanskje må vike.

Ola Didrik Saugstad

Pediatrik forskningsinstitutt
Oslo universitetssykehus